

Poziv novim školama na uključivanje i provedbu programa „Za sigurno i poticajno okruženje u školama“

UVOD:

Projekt „Za sigurno i poticajno okruženje u školama“ Ured UNICEF-a za Hrvatsku je počeo provoditi krajem 2003. kampanjom u medijima za podizanje svijesti javnosti o problemu nasilja u školama.

Od početka provedbe programa do danas u program se uključilo više od 250 škola u Hrvatskoj. Projekt je zamišljen kao višegodišnje nastojanje kako bi se promijenili stavovi, razina tolerancije prema nasilju, potaknula suradnja i uvažavanje te spriječila daljnja pojava nasilnih ponašanja među djecom.

Sredstva potrebna za provedbu programa prikupljaju se kroz dobrovoljne priloge građana i tvrtki, a neke lokalne zajednice financijski omogućavaju provedbu programa u školama na njihovom području. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti svojom je financijskom podrškom omogućilo tiskanje materijala za djecu i roditelje.

Kako bi škole mogle odgovorno donijeti odluku o uključivanju u projekt, važno je reći nešto o ciljevima, metodologiji i postignućima.

SPECIFIČNI CILJEVI:

1. Povećati **razinu osviještenosti** o problemu kod djece, zaposlenika škole, roditelja i lokalne zajednice.
2. Povećati razinu znanja o načinima i **mehanizmima djelovanja** u školi.
3. Potaknuti **spremnost na akciju** i promjene kod svih zaposlenih, djece, roditelja i čimbenika u društvenoj sredini.
4. Stvoriti **sustav podrške i zaštite** djeci koja trpe nasilje ili se ponašaju nasilno.
5. **Uključiti djecu**, zaposlene, roditelje, stručnjake i lokalnu zajednicu u proces promjena ponašanja i stvaranja drugačije klime u školi.
6. Osigurati **trajnost i održivost projekta**.
7. **Evaluirati projekt** - učinke i koristi za djecu.

METODOLOGIJA RADA:

Osnovni način rada su radionice za učitelje koje vode educirani mentori prema razrađenom UNICEF-ovom programu i projektnom planu. Cilj je osposobiti nastavni kadar za rad s djecom na prevenciji nasilja i educirati učitelje za intervenciju. Na taj način mentori postupno pomažu školama izgraditi zaštitnu mrežu i organizirati odgovor cijele škole na nasilje.

Osnovnim nacrtom projekta zamišljeno je da svaka škola koja sudjeluje u projektu ima svog **mentora**. Kriteriji za njihov odabir su stručnost, trenersko iskustvo, poznavanje školskog ustroja i školske prakse,

motiviranost za sudjelovanje u projektu te regionalna raspoređenost u odnosu na prijavljene škole.

Ciljevi djelovanja mentora su:

- izlaganje UNICEF-ovog programa u školi,
- povećanje osjetljivosti za problem vršnjačkog nasilja kod nastavnog osoblja,
- povećanje razine znanja potrebnog za intervenciju i prevenciju,
- poticanje spremnosti na promjenu kod djece, odraslih i u okolini,
- pomoć pri stvaranju sustava podrške i zaštite u školi,
- poticanje na uključivanje svih zaposlenih i osiguravanje „odgovora cijele škole“,
- pomaganje školi u procjeni vlastitog napretka i promjene.

Projekt predstavlja kontinuirani rad svih zaposlenih koji vode školu kroz proces „7 koraka do sigurnije škole“:

1. KORAK: Učenici, roditelji, nastavnici i drugi zaposlenici škole svjesni su problema vršnjačkog nasilja.

- školi se distribuiraju materijali kako bi se olakšalo provođenje programa,
- svi roditelji se informiraju o projektu na roditeljskom sastanku i pozivaju na djelovanje kroz aktivističke grupe,
- svaki roditelj dobiva brošuru - priručnik za roditelje,
- nastavnici/učitelji se upoznaju sa pojmom zlostavljanja i educiraju o prvim koracima koje treba poduzeti,
- svaka škola/razred mjeri razinu nasilja Upitnikom za učenike (Upitnik distribuira UNICEF),
- svi djelatnici, roditelji i djeca u školi se upoznaju s rezultatima ispitivanja u vlastitoj školi (tko, gdje, kako i kada čini ili trpi nasilje), te s rezultatima na razini Hrvatske i u svijetu,
- svaki učenik dobiva radnu bilježnicu.

2. KORAK: Škola gradi zaštitnu mrežu - definirani elementi zaštitne mreže

- razrednici na nekoliko SRO pomažu djeci izraditi razredna pravila, te ih objedinjuju u zajednička školska pravila (kasnije se ta pravila uvrstavaju u Pravilnik o kućnom redu škole, a način postupanja u Pravilnik o pedagoškim mjerama),
- svi zaposleni na radionicama određuju svoja zaduženja i uče mjere intervencije,
- organizira se nadzor za vrijeme odmora,
- postavljaju se sandučići povjerenja.

3. KORAK: Zaštitna mreža funkcionira uz jasne mjere i postupke

- osnivaju se grupe za vršnjačku podršku koju vode članovi stručne službe,
- roditelji se udružuju u različite aktivističke grupe za borbu protiv nasilja,

- organiziraju se aktivističke grupe učenika s ciljem prevencije,
- izvannastavne aktivnosti integriraju temu nasilja u svoje programe.

4. KORAK: Utvrđen sustav upućivanja složenijih slučajeva prema drugim službama u zajednici, uspostavljenja suradnja sa lokalnom zajednicom

- institucije i zaštitne službe (zdravstvo, socijala, udruge, sportski klubovi, policija, crkva) izrađuju sa školama na nekoliko zajedničkih sastanaka, koje inicira škola, usuglašene planove djelovanja protiv nasilja i protokole postupanja za slučaj kad se incident dogodi.

5. KORAK: Žrtve nasilja traže pomoć

- broj učenika koji traže pomoć se povećava,
- svi djelatnici su educirani u načine postupanja, učenici znaju kome se mogu obratiti i znaju da mogu očekivati pomoć.

6. KORAK: Mreža pruža pomoć djeci koja trpe nasilje ili se ponašaju nasilno u školi, a načini pomaganja su poznati i primjenjivi

- škola na vrijeme i adekvatno odgovara na potrebe svih učenika,
- u školi su organizirane različite aktivnosti za prevenciju nasilja,
- intervencijski postupci su poznati djeci i odraslima te pokazuju svoju učinkovitost,
- suradnja s drugim službama je dobro razvijena i funkcionalna,
- škola prati svoj napredak, dokumentira ga te raspravlja na redovitim sastancima o daljnjim koracima,
- u prikupljanju podataka sudjeluju učenici, roditelji i nastavnici.

7. KORAK: Učenici, roditelji i učitelji smatraju školu sigurnim mjestom za djecu

- postupak samo-procjene uspješnosti i postignuća u školi dovodi školu do prijave UNICEF-u za priznanje,
- dodjela priznanja „Škola bez nasilja“ uspješnijim školama.

DOSADAŠNJA POSTIGNUĆA:

- više od 250 škola u više od 100 mjesta diljem Hrvatske se uključilo u projekt,
- 133 škole su uspješno završile program i dobile priznanje „Škola bez nasilja“,
- preko 140.000 učenika sudjeluje u programu,
- program u školama provodi više od 10.000 učitelja,
- do sada je dobrovoljnim prilozima građana prikupljeno više od 4.000.000 kuna
- u školama je podijeljeno više od 130.000 priručnika za roditelje i više od 140.000 radnih bilježnica za djecu na temu sprječavanja vršnjačkog nasilja,
- tiskano je 3.000 Priručnika za učitelje koji su besplatno distribuirani školama uključenim u projekt,
- svaki učenik je proveo najmanje 40 školskih sati učeći i razgovarajući o problemu vršnjačkog nasilja,
- više od 4.000 djece je educirano za vršnjake pomagače.

REZULTATI VANJSKE NEZAVISNE EVALUACIJE NAKON PRVE GODINE:

Vanjsku nezavisnu evaluaciju je proveo tim Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu pod vodstvom dr. sc. Iris Marušić i Agencija Puls.

- 92% građana je čulo za akciju „Stop nasilju među djecom“,
- projekt je visoko vrednovan u javnosti,
- 43% ispitanika je na neki način sudjelovalo u akciji, najčešće novčanim prilogom,
- u školama su postignute mjerljive promjene, učenici više primjećuju nasilje, manje se boje, a odrasli više reagiraju,
- 78% roditelja je znalo za provedbu programa u školi, ali samo 6% ih je aktivno sudjelovalo,
- učestalost nasilja se smanjila, a povećala se kompetentnost nastavnika u usporedbi s inicijalnim stanjem.

REZULTATI INTERNE EVALUACIJE NAKON 3 GODINE:

U skladu s usvojenim Kriterijima kvalitete i održivosti, škole koje su uspješno završile svih 7 koraka UNICEF-ovog programa „Za sigurno i poticajno okruženje“ svake 3 godine pristupaju obnovi/potvrđivanju statusa „Škola bez nasilja“. U sklopu pripreme prvih 39 škola iz cijele Hrvatske (koje su stekle status šk. god. 2004./2005.), provedeno je ispitivanje vršnjačkog zlostavljanja s ciljem praćenja učinaka provedbe programa. Istraživanje je provedeno na slučajnom uzorku od 4.939 učenika, 1.931 roditelja i 1.205 učitelja iz 39 škola.

Rezultati pokazuju da su u školama uključenim u UNICEF-ov program prevencije vršnjačkog nasilja i zlostavljanja:

- postignute mjerljive promjene; broj djece koja su zlostavljana često i opetovano je prepolovljen (10,4% → 4,64%), a broj djece nasilne prema drugoj djeci smanjio se gotovo 3 puta (11,98% → 3,21%),
- više od 55% djece navodi da se uvijek osjeća sigurno u školi, a dvostruko manje je onih koji se boje često i vrlo često (10,13% → 5,37%),
- značajno je porastao broj djece koja se aktivno uključuju u zaustavljanje nasilja u školi,
- prema iskazu djece više od 63% učitelja pokušava uvijek ili često zaustaviti nasilje, što je povećanje za 30% u odnosu na stanje prije provedbe programa,
- podigla i održala razina kompetentnosti učitelja u odnosu na problem vršnjačkog nasilja (34,80% → 60%),
- smanjen je broj učitelja koji se osjećaju bespomoćno (40% → 27%)
- u školama koje provode program se prepoznaju svi oblici diskriminacije i nasilja,
- postoje elementi zaštitne mreže koji pomažu u suzbijanju vršnjačkog nasilja,
- 98% učitelja je bilo uključeno u edukaciju iz područja prevencije vršnjačkog nasilja i zlostavljanja koju je organizirao UNICEF,
- više od polovice roditelja je upoznato s aktivnostima koje škola provodi s ciljem prevencije nasilja.

Program je:

- ✓ dvo - komponentan: ima intervencijsku i preventivnu komponentu
- ✓ zahtjevan - traži vrijeme i predanost na putu ka promjenama u načinu razmišljanja i stavovima odraslih
- ✓ ima određenu dinamiku provođenja
- ✓ ima određene preduvjete za uspješnost, od kojih su najvažniji:
  - podrška i aktivno sudjelovanje ravnatelja
  - angažman i doprinos svih zaposlenih
  - protok informacija između učenika i učitelja, učitelja i roditelja te djelatnika međusobno
  - uvrštavanje u prioritetne projekte škole.

Program nije:

- ✓ sredstvo rješavanja predrasuda, podjela i stvaranja socijalne kohezije unutar lokalne sredine (veća osjetljivost na nasilje i veće razumijevanje odgovornosti odraslih osoba korisni su za takve sredine, ali vjerojatno ne i dostatni)
- ✓ knjiga recepata za individualne slučajeve
- ✓ namijenjen rješavanju problema discipliniranja nemirnih, „neposlušnih“ i hiperaktivnih učenika kojih ima u svakoj školi i u svakom razredu.

I. AKTIVNOSTI U PROJEKTU:

a) **Edukacije** - provode se kroz minimalno 10 susreta s mentorom.

b) **Aktivnosti razrednika u razredu:**

- 3 SRO za senzibilizaciju učenika i stvaranje vrijednosti, pravila i posljedica
- 6 do 10 SRO - radionice s ciljem učenja socio - emocionalnih vještina kao prevencije nasilja,
- 1. roditeljski sastanak - informiranje roditelja o sudjelovanju u projektu,
- 2. roditeljski sastanak - odgojni stilovi roditelja.

c) **Aktivnosti na razini cijele škole:**

- objedinjavanje podataka iz Upitnika za cijelu školu,
- osmišljavanje nekoliko jedinstvenih pravila ponašanja za cijelu školu kroz objedinjavanje pravila sa razine razreda,
- uvođenje nadzora za vrijeme odmora na hodnicima i na dvorištu,
- postavljanje sandučića povjerenja i odgovaranje na pisma učenika,

- nadopuna Pravilnika o pedagoškim mjerama i Pravilnika o kućnom redu.
- organiziranje novih aktivističkih grupa djelatnika i roditelja:
  - i. aktivna grupa roditelja za sprečavanje nasilja
  - ii. koordinacijski odbor za provođenje projekta,
  - iii. grupa za praćenje napredovanja u projektu,
  - iv. grupa za suradnju s čimbenicima u lokalnoj zajednici.
- organiziranje učeničkih grupa:
  - v. vršnjačke grupe podrške s dva voditelja (članovi stručne službe ili drugi) uz osiguranu superviziju i pružanje odgovarajuće podrške za učenike pomagače,
  - vi. postojeće izvannastavne sekcije i grupe s novim sadržajima vezanim za sprečavanje nasilja i učenjem novih vještina suradnje, tolerancije, uvažavanja, pomaganja.
- vođenje evidencije o primijenjenim odgovorima odraslih na nasilno ponašanje učenika te praćenje i evidentiranje njihovog daljnjeg ponašanja,
- stručni aktivni - potražiti nastavne jedinice koje jasno ukazuju svojom porukom, sadržajem ili temom na mogućnost promjene stavova prema nasilju.

II. UVJETI ZA UKLJUČIVANJE NOVIH ŠKOLA U PROJEKT:

1. Održana prezentacija programa na UV.
2. Kopija zapisnika UV (ili sastanka svih zaposlenih) na kojem je održana prezentacija ideje uključivanja u projekt
3. Odluka o uključivanju u projekt kao posljedica odluke svih zaposlenih (vidi obrazac br.1)
4. Imena osoba u Koordinacijskom odboru za provedbu projekta (5 -10 članova) i kontakt osobe u školi (koordinatora projekta u školi) (obrazac br.2)

Prijave je potrebno dostaviti u ured UNICEF-a (Radnička 41/VII, 10000 Zagreb, ili faxom: 01 2442 662).

III. SPORAZUM O SURADNJI S UNICEF-om:

Sporazumom o suradnji detaljno se opisuju obaveze UNICEF-a, škole i mentora.

* Iako Ured UNICEF-a za Hrvatsku prikuplja sredstva od hrvatskih građana u cilju stvaranja mogućnosti za sudjelovanje svih zainteresiranih škola, slobodni smo vas potaknuti na uspostavljanje suradnje s uredima lokalne samouprave koji svojim financijskim sudjelovanjem mogu olakšati provođenje projekta na svom području. Sredstva koja smo do sada prikupili nisu, naime, dovoljna da uključimo sve škole koje bi to željele. Molimo vas da ih u vezi detalja oko njihovog uključivanja u projekt uputite direktno na naš ured.

Za sve detaljnije informacije o uključivanju u program prevencije vršnjačkog zlostavljanja slobodno se obratite:

Uredu UNICEF-a za Hrvatsku
Kontakt osoba: Martina Tomić Latinac
Telefon: 01 2442 660
E-mail: mlatinac@unicef.hr